כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת ניצבים וילך ■ כ' אלול תשפ"ו ■ 02.09.2026 ■ גליון מס' 906

כל מאמץ בענייני תורה ומצוות, אף שהוא חובה בפני עצמו, מרחיב את הצינורות לקבלת ברכות ה' לכל אחד ואחד מבני המשפחה.
הרבי מלובביץ'.

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

בעקבי רלב"ג
בשילהי פרשתנו (דברים לא, כב-כד) מתעדת התורה את כתיבת משה...
המשך בעמ' 2

ושבת עד ה' אלקיך
בספרו סיפורי חסידים (מועדים עמ' 43) כותב הרב זוין: "בשבת שובה...
המשך בעמ' 3

ואתה תשוב
חזרת כלל ישראל בתשובה
לאחר שעם ישראל שומע את כל תשעים ושמונה הקללות, בנוסף...
המשך בעמ' 4

לגמרי קרוב
ימי אלול מסמנים את ההכנה הרוחנית האינטנסיבית לקראת ימי הדין והכפרה...
המשך בעמ' 5

בדידי הווה עובדא
מעשה בשני שליחי ציבור ותיבה אחת
ש.ז. כהנא ז"ל היה מנכ"ל משרד הדתות ועד לנפילת השאה הפרסי...
המשך בעמ' 6

שביבים
- מחוטב עציך עד שואב מימיך
- כי המצווה הזאת, אשר אנכי מצווך היום, לא נפלאת היא ממך ולא רחוקה היא
- "וְהָיָה כִּי יָבֹאוּ עָלֶיךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנֶיךָ וַהֲשֵׁבֹתָ אֶל לְבָבֶךָ בְּכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִדִּיחֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה"
- וְה' הוּא הַהֹלֵךְ לְפָנֶיךָ, הוּא יִהְיֶה עִמָּךְ לֹא יַרְפְּךָ, וְלֹא יַעַזְבֶךָּ, לֹא תִירָא, וְלֹא תֵחָת
- הקהל את האנשים נשים וטף
- וְעַתָּה כִּתְבוּ לָכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת

המשך בעמ' 7

בעקבי רלב"ג

פרשת ניצבים

/ הרב פרופ' נריה גוטל

"הנסתרות לד' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם, לעשות את כל דברי התורה הזאת" (דברים כט, כח) - פסוק זה איתגר כבר את חז"ל ואיתגר כמובן פרשנים רבים: מה הן "הנסתרות" ומה הן "הנגלות", ובעיקר מה ביניהן, שהראשונות הן "לד' אלוקינו" בעוד שהשניות הן "לנו ולבנינו". רש"י (על אתר), בעקבות חז"ל (סנהדרין מג ע"ב), ביאר שהכוונה היא לעבירות האדם הפרטי, שחלקן נסתרות מהחברה וחלקן גלויות לה:

> "הנסתרות לד' אלהינו - ואם תאמרו מה בידינו לעשות, אתה מעניש את הרבים על הרהורי היחיד, שנאמר פן יש בכם איש וגו' ואחר כך וראו את מכות הארץ ההיא, והלא אין אדם יודע טמונותיו של חבירו! אין אני מעניש אתכם על הנסתרות, שהן לד' אלהינו והוא יפרע מאותו יחיד, אבל הנגלות, לנו ולבנינו לבער הרע מקרבנו, ואם לא נעשה דין בהם יענשו את הרבים...".

רלב"ג הילך בנתיב שונה לחלוטין, נתיב שמכיל מסר חשוב ועקרוני ביותר, כזה שהוא "מגדולי השורשים התוריים לשמור חומת התורה שלא יבואו שועלים ויפרצוה":

> "הנסתרות לד' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם וגו' - אמר זה, כי אולי יחשוב חושב כי האדם יחטא אם לא יושגו לו כוונות התורה במה שהישירה אליו מקנין השלמות האנושי, ואם היה כן היה בלתי אפשר שיהיה אדם צדיק בארץ שלא יחטא, כי לא יוכל אחד לעמוד על כוונות התורה בשלמות. ואם היה זה כן, איך יתכן שיצווה ד' יתעלה לשמור כל מצוותיו, ואם לא ישמרום כולם יגיע להם אלו העונשים הנפלאים?! והנה להסיר זה הספק אמרה התורה כי הנסתרות אשר במצוות התורה - והם התועלות אשר תכוון אליהם בהם מפני היותם על מה שהם עליו - הם דברים לא יושגו על תכליתם כי אם לד' יתעלה לבדו, ולזה לא ייוחס חטא לַבלתי עומד על כוונותיה. ואולם הנגלות ממצוותיה - והם הפעולות והדברים שציותה התורה לעשות או להימנע מהם - הם חובה לנו ולבנינו תמיד לדורותינו, לעשות כפי מה שגזרה התורה מהם. ומזה יתבאר שאין ראוי לאדם שיאמר: הנה מפני שכוונת התורה במצוות כך - להישיר אל דבר כך או להרחיק מדבר כך, הנה אני, שאני מתיישר באופן שלם אל הכוונה ההיא, אין חשש אם אעבור על זאת המצוה. ולזה אמר: 'הנסתרות לד' אלהינו', להורות כי אין יכולת באדם לעמוד על כוונת התורה בשלמות. הלא תראה כי גם במצוות שביארה התורה תועלתם חטא שלמה המלך, בחושבו שהוא ישמר ממה שכיוונה התורה במצוה ההיא להרחיקו, כי הוא הירבה לו נשים, לחושבו שלא יטו לבבו, לרוב חכמתו וגודל מעלתו, ונכשל בזה. ובכלל, הנה גם במה שזכרה התורה תועלת במצוה, הוא אפשר שיהיה אצל ד' יתעלה בה תועלת אחר - הלא תראה כי התורה זכרה במקום אחד במצות שבת תועלת אחד, והוא שהיא זכר לחידוש ד' יתעלה העולם, ובמקום אחר זכרה בו תועלת אחר, והוא שהיא זכר ליציאת מצרים. ולזה הוא מבואר שאין ראיה ממה שנזכר מהתועלת במצוה שלא יהיה שם תועלת אחר זולתו אצל ד' יתעלה, כל שכן במה שלא נזכר בתורה התועלת אבל עמדנו עליו על דרך החקירה והעיון. והבן זה השורש, כי הוא מגדולי השורשים התוריים לשמור חומת התורה שלא יבואו שועלים ויפרצוה".

בשונה מהפרשנות הרווחת, שלדידה הנושא הוא עבירות - נסתרות וגלויות, הרי שלרלב"ג הנושא הוא דווקא מצוות - שגם בהן יש נסתר ויש גלוי. "הנסתרות" הן כוונות התורה ועומק סודותיה, בעוד ש"הנגלות" הן מצוות התורה והלכותיה המעשיות. המסר, בהקשר זה, כפול. מחד גיסא על האדם לדעת ש"כוונה" אינה מעכבת, ודאי לא כוונת עומק "נסתרת" וסודית שאינה ידועה אלא רק ליחידי

סגולה, ואף אצלם - כולי האי ואולי, צא ולמד מהחכם מכל אדם. מאידך גיסא, אל לו לאדם להסתפק ב"מחשבת ההלכה" ובטעמי המצוות ולהזניח את הקיום המעשי - לא זו בלבד משום שהתורה ציוותה על המעשה, אלא גם משום שלאמיתו של דבר "הנסתרות" - עומק טעמי המצוות - אינן ידועות אלא "לד' אלוקינו". מה גם שלא פעם יש למצווה יותר מטעם אחד, ולכן חובה על כל אדם לקיים מעשית כל מצוה, כהלכתה וכדקדוקה.

*

דרכם של מסרים חשובים, שלא פעם הם מיוחסים ל'גדולים' רבים. כך קרה גם בנדון דנן. רבנו בחיי הזכיר מסר זה פעמיים, ולא בשם רלב"ג. בספרו כד הקמח כתב: "כך שמעתי בשם הרמב"ן ז"ל שכתב בפירוש החומש שלו, אבל לא זכינו בו, כי לא הגיע לידינו בארצות האלה"; ובפירושו לתורה כתב: "ושמעתי בשם הרמב"ם ז"ל בפירוש פסוק זה... והפירוש הזה בעצמו שוהם יקר וספיר, אבל אינו בענין הפרשה". ואולם, האמת היא שכנראה לא רבי משה זה (בן מימון) וגם לא רבי משה זה (בן נחמן) כתבו פרשנות מקורית זה, אלא רבי לוי (בן גרשון). כך אכן ציין הדבר בדרשותיו על התורה של רבי שם טוב אבן שם טוב [השני, המאה ה-15], ולימים כך צויין גם על ידי בעל הכתב והקבלה, בפרשתנו: "ולהיות שהדברים האלה הם יסוד התורה והעבודה, לא אמנע מלהעתיק דברי רלב"ג...". ללמדך עד כמה "זה השורש הוא מגדולי השורשים התוריים".

בעקבי רלב"ג

פרשת וילך

/ הרב פרופ' נריה גוטל

בשילהי פרשתנו (דברים לא, כב-כד) מתעדת התורה את כתיבת משה "ביום ההוא":

> "ויכתב משה את השירה הזאת ביום ההוא וילמדה את בני ישראל. ויצו את יהושע בן נון ויאמר חזק ואמץ כי אתה תביא את בני ישראל אל הארץ אשר נשבעתי להם ואנכי אהיה עמך. ויהי ככלות משה לכתוב את דברי התורה הזאת על ספר עד תומם".

הכתוב מורה אם כן מפורשות שכתיבה זו - תהא אשר תהא - נכתבה ביום אחד, שכן פתחה תורה באמירה "ויכתוב משה... ביום ההוא...", וחתמה באומרה "ויהי ככלות משה לכתוב את דברי התורה הזאת על ספר עד תומם". שאלה מתבקשת כמובן היא: מה כתב משה באותו יום - האומנם ניתן לכתוב תורה שלימה ביום אחד?

רמב"ן, על אתר, נתן לכך דעתו, והשיב שאכן לא נכתבה תורה שלימה ביום אחד. מה שנעשה באותו יום לא הי אלא רק השלמה למה שכבר נכתב קודם - הוספת ה"שירה":

> "וטעם ויהי ככלות משה לכתוב - כי מתחילה כתב את התורה ויתנה אל הכהנים כאשר נאמר למעלה (פסוק ט) ולא אמר להם אנה יניחו אותה, ואחרי כן נצטווה בשירה הזאת, ויכתוב אותה וילמדה את בני ישראל בו ביום, והנה הוסיף אותה על התורה. ויהי ככלות משה לכתוב הכל בספר התורה, אז ציווה את הכהנים לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אותו מצד ארון ברית ד' אלהיכם - שיהיה מונח בארון מן הצד, כי מעתה לא יגעו בו כלל להוסיף או לגרוע, וזה טעם ויהי ככלות משה לכתוב וגו' עד תומם. ועל כן אמר ר"א (בפסוק א) כי וזאת הברכה מוקדמת ומקומה למעלה כאשר נאמר וילך משה וידבר את כל הדברים האלה אל כל ישראל...".

גם רלב"ג ציין פרשנות דומה, ואולם הוא לא הסתפק בה, והציע גם חלופה:

> "ויכתוב משה את השירה הזאת ביום ההוא - יתכן שהשאר היה נכתב קודם ולימדהו לישראל, כאומרו: 'והודעתי את חוקי האלהים ואת תורותיו' (שמות יח, טז); ולזה לא הוצרך כי אם לכתוב השירה וללמדה לישראל, ולזה אמר: 'ויהי ככלות משה וגו' ' (פסוק כד). או היה זה על דרך שאר המופתים, שתִּשלם לו כתיבת כל התורה ביום ההוא".

הפרשנות השנייה, שהתורה כולה אכן נכתבה באותו יום, ומדובר היה במופת, פחות צפויה מפרשן רציונאליסטי בעליל, כרלב"ג. רלב"ג, כפרשן, משתדל - ככלל - לצמצם ככל שניתן היבטי-נס, ומתעדף עליהם - כל עוד הדבר אפשרי - ביאורים טבעיים. ובכן, שעה שבנדון דנן קיימת אפשרות לפרש בלא להיזקק לנס, מה ראה רלב"ג לציין "מופת"? יש להניח שבמקרה זה ראה רלב"ג לנכון להטות את הפרשנות בכל זאת לביאור נסי, בשל הדוחק הניכר שבפרשנות הטבעית. הן התורה אומרת מפורשות "את דברי התורה הזאת... עד תומם", ואתה מבאר שאין מדובר אלא רק בהשלמה? לכן, בכל הכבוד לפרשנות זו, ולהיותה טבעית, רלב"ג סבור שחובתו להציע חלופה: "היה זה על דרך שאר המופתים".

ושבת עד ה' אלקיך

/ הרב יעקב הלוי פילבר

בספרו סיפורי חסידים (מועדים עמ' 43) כותב **הרב זוין**: "בשבת שובה אמר המגיד ממזריטש 'תורה' על הפסוק: **'ושבת עד ה' אלקיך'**. בדבריו ביאר המגיד כי עבודת התשובה צריכה להיות עד אשר שם הוי' שהוא למעלה מהעולמות, יהיה אלוקיך, שא־להים (86) בגימטריא הוא "הטבע" (86). כל החבריא קדישא היו בהתעוררות גדולה מתורה זו, והצדיק ר' **זושא מאניפולי** שהיה באותו מעמד אמר: איני יכול להגיע למעלת תשובה זו שאמר רבנו, ועל כן אחלק את התשובה לחלקים, כי תשובה היא ראשי תיבות:

תמים תהיה עם ה' אלקיך,

שויתי ה' לנגדי תמיד,

ואהבת לרעך כמוך,

בכל דרכיך דעהו,

הצנע לכת עם ה' אלקיך".

לכאורה יש כאן שתי תפיסות בעניין התשובה: **המגיד ממזריטש** רואה את התשובה כנפרסת על עולם ומלואו, "התשובה שקדמה לעולם" (פסחים נד א) היא פועלת עד שלא נברא העולם ומשנברא העולם, היא מתייחסת לא רק לחטאו האישי של האדם הבא מבחירתו החופשית, אלא באה גם לתקן את נפילת העולם בעת הבריאה ואת נפילת האנושות בחטא אדם הראשון. כך שכל תינוק הבא לאוויר העולם, עוד קודם שחטא חטא כל שהוא, כבר נמצא בתוך שני מעגלי נפילה: נפילת העולם בעת הבריאה, ונפילת האנושות בחטא אדם הראשון. ואם לכשיגדל יחטא מבחירתו החופשית, אז יפיל עצמו למעגל השלישי של הנפילה. ועל התשובה של שלושת הנפילות הללו דיבר המגיד בדרשתו, וזאת כוונת המגיד: "ושבת" - תשובתך צריכה להיות - "עד ה' אלקיך" - עד שהמקור האלקי (הויה) וההתגלות (אלוקיך) יתאחדו, ככתוב: "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד". רבי זושא לא בא לחלוק על רבו המגיד, הוא מודה שהתשובה בשלמותה היא תשובת ההויה כולה, והיא התשובה שתתגלה באחרית הימים כשהארץ תמלא דעה את ה' כמים לים מכסים, לכשידע כל פעול כי ה' פעלו. אבל לגביו רעיון זה הוא נשגב, וכדי להגיע לרום פסגתה של התשובה צריכים להתחיל להעפיל אליה משלביה הארציים. במובן זה יש לראות את התשובה כסולם מוצב ארצה שראשו מגיע השמיימה, והשלבים הארציים של הסולם הם הפסוקים שהביא ר' זושא.

מהו המיוחד בחמש הדוגמאות שמהן בונה רבי זושא את תשתית התשובה? מלבד היותן מצוות כלליות הכוללות את התורה כולה, יש בהן ייחוד נוסף. כאשר האדם מקיימן הוא מבטל את ישותו העצמית: כשהאדם תמים עם ה', כל פעולותיו אינן אלא בשביל הקב"ה מבלי להפיק לעצמו תועלת או מבלי לקדם אינטרס אישי או משפחתי. כמו כן אדם המשווה לנגדו תמיד את ה', גם הוא אינו מביט על תועלתו שלו, לדוגמא: אם יש לו ישיבה ולידו ישיבות נוספות, אחת היא לו אם תלמידים לומדים תורה אצלו או במקום תורה אחר [כמו שנהג מו"ר **הרב נריה** בהקימו ישיבות רבות למרות שהייתה לו ישיבה שלו, והישיבות הנוספות עלולות לפגוע בישיבתו, כפי שאכן אירע] העיקר ששם שמים יתפרסם בעולם.

וכך האוהב את רעהו כמוהו אחת היא לו אם הטובה נמצאת אצלו או אצל חברו, או כאשר האדם יודע את ה' בכל דרכיו, או כשהוא מצניע לכת עם אלוקיו, בכל המקרים האלה האדם מבטל עצמו מפני בורא עולם מבלי להבליט את עצמו או מבלי שיבקש שההצלחה, העוצמה והכבוד יהיו רק אצלו. אחת היא לו שהעיקר ששם שמים יתקדש, אם ממנו או מכל אדם זולתו. וכך רואה גם רבי זושא את הבסיס של תשתית התשובה, שכאשר החברה האנושית תגיע אליה, אז תוכשר להתרומם ולהעפיל אל פסגת התשובה, ואז יתקיים בנו גם: "ושבת עד ה' אלקיך", כדברי המגיד.

מהי ה"תשובה" שאליה התכוון המגיד? כוונת המגיד היא שמהמדרשים מבואר שלא זו בלבד ש"התורה קדמה לעולם", אלא שהתורה היא תכנית העולם כמאמרם: "הסתכל הקב"ה בתורה וברא את העולם". ברם ממדרשים אחרים אנו רואים שקיים פער בין תכנית הבריאה במחשבת ה'בראשית' להגשמתה בעת הבריאה, כמו הדרשה שמביא רש"י (בראשית א א): "בתחילה עלה במחשבה לבראתו במדת הדין ראה שאין העולם מתקיים הקדים מדת רחמים ושיתפה למדת הדין". או הדרשה המדייקת מכתובי התורה שמתחילה נאמר: "עץ פרי עושה פרי" שיהא טעם העץ כטעם פריו, והיא לא עשתה כן אלא "עץ עושה פרי" שהטעם קיים רק בפרי ולא בעץ. והפער הזה הוא כתוצאה מהירידה שהתחוללה בעת הבריאה, את הירידה הזו מתאר **הרמח"ל** בספרו "קל"ח פתחי חכמה" (קלח קל"א): "העולמות נבראו בדרך שיוכלו לעלות ממדרגתם, כי לכך ירדו בזמן השבירה כדי שיעלו מעט מעט עד שיחזור הכל למדרגה השלימה כקודם השבירה". אבל על עצם הירידה יש לשאול: הרי הקב"ה הוא כל יכול, מדוע לא ברא את העולם מלכתחילה מושלם והיה חוסך ממנו את הנפילה? התשובה היא: שהבריאה נבראה חסרה כדי שלאדם יהיה מה להשלים, ככתוב: "אשר ברא אלקים **לעשות**". נוסף לירידת העולם בעת הבריאה אנו מבחינים בירידה נוספת כתוצאה מחטאו של אדם הראשון, וגם ירידה זו סופה להיתקן כמו שכתב הרמח"ל בספרו "דעת תבונות" על חטא אדם הראשון: "והרי לנו בכאן שלושה חילוקים למציאותו של האדם: אחד - מציאותו קודם החטא. שני - מציאותו אחר החטא. שלישי - מציאותו מה שהיה יכול להיות אילו לא חטא, והוא המציאות לעתיד לבא". ועל שתי הנפילות הללו דיבר "המגיד" בשיחתו, שהתשובה אינה רק תיקון החטאים הפרטיים של האדם בבחירתו החופשית אלא התהליך המלא של התשובה היא השבתו של העולם לתוכנית המקורית שלו.

רבי זושא לא בא לחלוק על רבו המגיד. הוא מודה שהתשובה בשלמותה היא תשובת ההויה כולה, התשובה שתתגלה באחרית הימים כשהארץ תמלא דעה את ה' כמים לים מכסים, לכשידע כל פעול כי ה' פעלו. אבל לגביו רעיון זה הוא נשגב, שכדי להגיע לרום פסגתו צריכים להתחיל להעפיל אליו משלביו הארציים, במובן זה יש לראות את התשובה כסולם מוצב ארצה שראשו מגיע השמימה. והתשתית הארצית שלה הם הפסוקים שהביא ר' זושא. רבי זושא לא בא לחלוק על "המגיד", אלא הוא בא לומר לכל

החבריא, שהתשובה הגדולה הזו שעליה דיבר המגיד אינה בשלב הזה בת השגה לגבינו, אלא אם כן נקדים לה את התשובה מהחטאים של המציאות שלנו, שחמשת הכללים של התשובה הארצית היא הבסיס לסולם שבסוף התהליך שלו ראשו יגיע השמיימה. ואז יתקיים בנו "ושבת עד ה' אלוקיך".

ואתה תשוב
חזרת כלל ישראל בתשובה

/ הרב איתמר הרשקו

לע"נ אמי מורתי רות ב"ר חיים יהודה

לאחר שעם ישראל שומע את כל תשעים ושמונה הקללות, בנוסף לאלו שכבר נמסרו לו בספר ויקרא, העם מבקש לקבל מזור ותרופה, בטרם תבוא המכה[1]. הם מבקשים לדעת שיהיו להם ולבניהם הכוחות הנדרשים, בכדי לעמוד בכל אלו - ולראות בטובה שתבוא לאחר מכן.

בדברי ימי ישראל מצאנו, שאכן האבות הכינו את המסר לבנים. כשמצא שפן הסופר את הספר שהוכן בעזרה, ליום בו יצטרכו זאת - לקראת בוא הקללות בפועל. וכשקרא הסופר באזני יאשיה המלך, את הפסוק מפרשת כי תבוא - "יולך ה' אתך ואת מלכך אשר תקים עליך אל גוי אשר לא ידעת אתה ואבתיך'. אזי הבין המלך יאשיה שבאה השעה, ועליו להכין את העם לקראת הבאות[2].

ספר התורה הזה הונח כשהוא גלול לפסוק הזה, כיוון שידעו האבות - שהבנים יבואו לפתוח את הספר רק בזמן שיתרחשו הדברים בפועל. וכיוון שיאשיה המלך היה זה שהכין את מקום הטמנת ארון הברית בקודש[3], אזי במהלך ההכנות לכך נגלה לעיניהם ספר התורה הזה[4].

לולי שהיה עושה זאת יאשיהו המלך, הארון חלילה היה עלול להיאבד לעולמים. שאם היה גולה לבבל, שוב לא היה חוזר[5]. ובעצם גניזת הארון, ניתנה רפואה לעמנו לימי האחרית.

ולכן התורה מבטיחה לעם ישראל לדורותיו, שגם לאחר שיעברו כל תלאה ומכשול - ישובו לבסוף כולם אל מקומם ואל מעלת אבותם. כשישובו לדרוש את ה' אלוקיהם, יחד עם דוד מלכם ובית מקדשם[6]. כשהתורה מדגישה זאת בפנייה הישירה, לאיש הישראלי שבכל דור - 'ואתה תשוב ושמעת בקול ה' ועשית את כל מצותיו'[7].

ובוודאי אמורים הדברים לדורנו אנו, כשבא עלינו כל אשר יגורנו ממנו. אם בימי השואה הנוראית, ואם במלחמות ישראל אשר עברו עלינו. וביתר שאת במלחמה האחרונה, שהחלה ביום שמחת תורה תשפ"ד. עת הותר הרסן, ובאו רוצחים ביישובינו וחמסו את אשר לנו[8].

ובהשבת כבוד ישראל למקומו, בנתינת מכות רבות ונאמנות על כל אויבינו, החלו הם להינגף בפנינו, כדרך שהבטיחה התורה בפרשתנו - 'ונתן ה' אלוקיך את כל האלות האלה על **איביך** ועל **שנאיך** אשר רדפוך'. בתחילה עם בני ישמעאל האויבים, ובהמשך עם בני עשיו השונאים. ששניהם יחדיו מנסים לעכב את ביאת הטובה לישראל, ורק בהתגברות עליהם - תבוא הטובה השלימה לעמנו[9].

ומאז התעורר העם בישראל ושב אל ה', מי במעשה ומי במחשבה, בריבוי מפעלי קודש בכל אתר ואתר, ובעליית רבבות אלפי ישראל בכל ערב - למעמדי הסליחות בירושלים. אנו עולים ומתעלים לתשובה עליונה המגיעה אל ה' אלוקינו ומקיימים את הדברים - 'כי תשוב אל ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך'[10].

ויהי רצון שנכתב כולנו לשנה טובה ומתוקה, שנת תשובה וגאולה. ישובו כולם לביתם בארצנו, כל איש ישראל בכל מקום שהוא. תשוב השכינה לשכון בתוכנו כבראשונה, וישוש עלינו המקום לטובה כאשר שש על אבותינו[11] - בהפיכת כל המעשים שנעשו, לזכויות[12].

1 - ומדרש אגדה, למה נסמכה פרשת אתם נצבים לקללות לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתים חוץ ממ"ט שבתורת כהנים הוריקו פניהם ואמרו, מי יוכל לעמוד באלו התחיל משה לפייסם אתם נצבים היום הרבה הכעסתם למקום ולא עשה אתכם כלייה והרי אתם קיימים לפניו - רש"י דברים כט, יב

2 - לכו דרשו את ה' בעדי ובעד העם ובעד כל יהודה על דברי הספר הנמצא הזה כי גדולה חמת ה' אשר היא נצתה בנו על אשר לא שמעו אבתינו **על דברי הספר הזה לעשות ככל הכתוב עלינו** ראה כתוב "יולך ה' אותך ואת מלכך" - מלכים ב כב, יג וברש"י שם

3 - ומי גנזו יאשיהו גנזו מה ראה שגנזו ראה שכתוב (דברי הימים כח, לו) "יולך ה' אותך ואת מלכך אשר תקים עליך", עמד וגנזו. שנאמר (דברי הימים ב ה, ג) "ויאמר ללוים המבינים לכל ישראל הקדושים לה' תנו את ארון הקודש בבית אשר בנה שלמה בן דוד מלך ישראל אין לכם משא בכתף עתה עבדו את ה' אלהיכם ואת עמו ישראל" - יומא, נב:

4 - ופירשו חז"ל דספר עזרה לתחלתו הוא נגלל והוא מצא אותו גלול בפסוק "יולך ה' אותך ואת מלכך", שמזה היה לו סימן שילכו בגולה. וזה שנאמר "ויתן חלקיהו את הספר אל שפן ויקראהו'. והנה היה בזה גם כן תכחת מוסר לעומת שרצה לחזק את בדק בית ה' בחיצוניותו, רמזו לו כמו שאמר ירמיה (ז, ד) "אל תבטחו לכם על דברי השקר לאמר שהיכל ה' הוא היכל ה', רק היכל ה' המה', שמלת המה רומז על מה שאמר "הטיבו דרכיכם ומעלליכם ואשכנה אתכם במקום הזה', והדרכים הטובים הוא ההיכל שבו ישכון ה'. אמר לו למה תחזקו בדק החיצון של הבית ולא הבית הפנימי ההיכל הקדוש שעליו ישכון ה' שהוא ספר התורה המונחת גנוזה צור תעודה חתום תורה... שזה היה גם כן מענין התשובה, לעורר אזניו שיחזק בדק הפנימי והריסות הדת יקים, לא בדק החיצון לבד - מלבים מלכים ב כב, ח

5 - אמר להם אם גולה הוא עמכם לבבל, אין אתם מחזירין אותו עוד למקומו - ירושלמי שקלים ו, ד

6 - **ואתה תשוב ושמעת בקול ה'** כדכתיב (יחזקאל לט, כד) אחרי משפט גוג ומגוג "וידעו בני ישראל כי אני ה' אלהיך מן היום ההוא והלאה', וכן יאמר בכאן כי אחרי שיתן ה' את האלות על אויביך ישובו בני ישראל בתשובה היותר הגונה מהתשובה שהזכיר לעיל. "ועשית את כל מצותיו' במעשה, שאז יהיה המקדש בנוי כדכתיב (שם, לז) קודם מלחמת גוג ומגוג - מלבי"ם דברים ל, ח

7 - דברים ל, ח

8 - **והותירך ה' אלהיך** וגו' במלחמת גוג ומגוג כתיב (זכריה יד, ב) "ונלכדה העיר... ויצא חצי העיר בגולה... ויתר העם לא יכרת מן העיר'. יבשרם כי הנותרים אז יותירם ה' לטובה, 'כי ישוב ה' לשוש עליך לטוב כאשר שש על אבותיך' האבות הקדושים. על דרך הכתוב (ישעיה ד, ג) "והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו' - מלבי"ם שם, ט

9 - **על אויביך ועל שונאיך** אויביך ישמעאל שונאיך אדום וכן מיכה התנבא עליהן לעתיד ואמר תרום ידך על צריך וכל אויביך יכרתו והן שתי האומות שאנחנו משועבדים תחתיהם ומפוזרים ביניהם... ומה שהזכיר אויביך על ישמעאל ושונאיך על עשו מפני שהאויב גדול מן השונא כי השונא אף על פי שיריע לו יעשה על דרך הרחמנות אבל האויב הוא שבלבו איבה עולמית לא ישים לו רחמים על זקן יכביד עולו מאד וזה מסוד הלשון ודקדוקו. כי אויב הוא מלשון אבוי ואותיותיהם שוות ועל שם שהנופל בידו צועק אוי ואבוי ומה שהתחיל באויביך כדי שיסמוך הרדיפה אל השונאים שהם בני עשו שעקר גלותנו בכל מקום שהוא לבני אדום

הוא וקראן שונאיך כענין שכתוב ואת עשו שנאתי וכן אמרו במדרש משלי תחת שנואה כי תבעל זה עשו שנאמ' ואת עשו שנאתי ושפחה כי תירש גבירתה זה ישמעאל הבא מהגר ומפני שבני ישמעאל קשין לישראל יותר מבני עשו לכך קראן הכתוב אויביך וכן אמרו תחת אדום ולא תחת ישמעאל... למדך כי האויבים אין להם השארות כלל ולכך ימשילם לחלב הכבשים שהכל כלה כעשן... המתקדשים אלו בני אדום שדרכן לנענע אצבעותיהן לכאן ולכאן והמטהרים אלו בני ישמעאל שדרכם לרחוץ ידיהם ורגליהם ולא לבם שהוא העקר אחר אחד בתוך ירמוז לשתי וערב של אדום שהם מתקדשים בו או יאמר אחר אחד בתוך על יום אידם הקבוע להם אלו ביום ששי קודם השבת ואלו אחר השבת ומניחין אותנו בתוך. אוכלי בשר החזיר אלו בני אדום השקץ והעכבר אלו בני ישמעאל יחדו יסופו נאם ה' - רבינו בחיי, שם ז

10 - **כי תשוב אל ה' אלהיך בכל לבבך** שאז יבואו למדרגה גדולה כזו מפני שהתשובה תהיה **אל ה' אלהיך**. לא כהתשובה שבראש הפרשה שהיא רק עד ה' אלהיך - מלבי"ם שם, י

11 - **כי ישוב ה' לשוש עליך לטוב כאשר שש על אבותיך** יתכן שירמוז הכתוב הזה לחזרת המלך עם הכלה בזמן הגאולה, ושעור הכתוב כן... ובאור הענין כי השם הנכבד יותירך בכל מעשה ידיך, כלומר יתן לך יתרון טובה כשישוב המלך אל המלכות, ואז ישוש עליך כאשר שש על אבותיך. ואם תשאל מתי ישוב, על כן הזכיר אחריו כי תשמע, כי תשוב, על דרך הכתוב (מלאכי, ג) 'שובו אלי ואשובה אליכם', ולמדנו כי הדבר תלוי בתשובה - רבינו בחיי שם, ט

12 - וזה יעשה כאשר ישוב לשוש עליך לטוב כי תשמע כמו ששש על אבותיך לא בזכות אבות, וזה מפני שתהיה תשובתך בכל לב ובכל נפש **באופן שעונות נחשבים כזכיות** ותהיה לרצון לפניו כמו שהיו אבותיך - ספורנו, שם

לגמרי קרוב

/ הרב ידידיה נוימן

ימי אלול מסמנים את ההכנה הרוחנית האינטנסיבית לקראת ימי הדין והכפרה. במרכז הימים הללו עומד מושג ה"תשובה". חז"ל הבינו, שבכתוב בפרשתנו ש"המצווה הזאת אשר אנכי מצווך היום, לא נפלאת היא ממך ולא רחוקה היא" (דברים ל, יא) התורה מרמזת על מצוות התשובה ומדרבנת אותנו לקיימה. עיקר הדגש של התורה הוא, שמצווה זו אפשרית בהחלט, והאדם אמור ויכול לחוש ביטחון גדול ביכולתו לשוב בתשובה. התיקון הוא אפשרי, על אף האתגר הבסיסי שבשינוי ממצב קיים למצב מחודש ומתוקן.

השפת אמת (תר"נ) הסביר, שהתשובה נמצאת בהישג ידו של כל אדם, בגלל שמוקד התשובה איננו רק בתיקון המעשה המסוים, אלא במהלך עמוק של חיבור מחודש של האדם אל שורשו הרוחני הטהור. האדם השב בתשובה מתחבר מחדש אל שורש נשמתו, אל המקום הקדוש והעליון שטמון בתוכו, מקום שנשאר לעולם במעלה העליונה של כיסא הכבוד האלוקי. חיבור מחודש זה מאחה בין העולם הממשי שלנו על כל אתגריו ותחלואיו לבין העולם האידאלי העליון שבו הדברים לעולם נשארים בשלמותם ובמדרגתם הקדושה.

השניות הזו רמוזה כבר לפני כן בפסוק "הנסתרות לה' אלוקינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם" (דברים כט, כח). פירוש הדברים הוא, שבניגוד לנראה לעין האנושית, אין ניתוק מוחלט בין הבריאה והתוכנית האלוקית לבין עולמנו הממשי והמעשי. החיים כאן בעולם אינם מנותקים ונטולי חיבור מתמיד מהאור האלוקי. אכן, אנחנו אחראים על מעשינו, ומצופה מאיתנו לבחור בטוב תוך התגברות על פיתויים ומכשולים, אבל לעולם יש מדרגה נסתרת שנוכחת כל העת מתחת לפני השטח. עבודת התשובה אפשרית דווקא משום כך.

האדם יכול להניע חיבור מחודש אל הרצון האלוקי, משום שהרצון הזה עומד בתשתית החיים כבר כעת. אין זה מעבר לים ולא מנותק מהסובב אותנו. זה לגמרי פה, רק חבוי ומחכה לנו שנחשוף אותו. עבודת התשובה במובן זה איננה בנייה מחודשת של בית אחרי שנהרוס לגמרי את מה שישנו. עבודת התשובה היא עבודה של גילוי וחשיפה של רבדים עמוקים ופנימיים שנמצאים כבר כעת ביסודות החיים והבניין, וכל שעלינו לעשות הוא להצליח ולחשוף את התשתיות הבריאות שקיימות כבר כעת מתחת לבניין שנראה כלפי חוץ כהרוס וחסר סיכוי לשיקום.

ההבנה שיסודות התיקון והתשובה מונחים כל העת בעולם תובעת מאיתנו להתמקד בפיתוח חוש רוחני שמחפש כל העת את הנסתר שמתחת לפני השטח. העשייה הרוחנית שלנו אינה מתמקדת בבניית מגדלים חדשים שפורחים באוויר, אלא בקשב עמוק לכוחות החיים שישנם בעולם, תוך ניסיון לרתום אותם מחדש אל האלוקי בצורה מזוקקת ונקייה.

האמירה שהתשובה בהישג יד היא לא רק עידוד ודרבון. היא מלמדת אותנו שיסוד התיקון בעולם הוא קשב עמוק אל טבעו הטהור. כשהאדם והאומה שבים בתשובה הם מנסים לכוון אל נקודה יסודית ופנימית שקיימת כבר בתשתית הקיום. חידוד זה, שרמוז בתורה, נצרך כפליים בעולמנו שלנו. עולם ששואף גבוה ותובע מעצמו התקדמות והשתפרות כל העת. העובדה שבחיים שלנו אנו נתבעים לקחת אחריות ממשית על העולם, מבלי יכולת להתעצל או להסתמך על אנשים ועמים אחרים, עלולה הייתה לרפות את ידינו. וכשאנו יודעים שאכן הדברים נמצאים בעומק הנסתר, אנחנו מתמלאים כוחות. יש לנו קריאת כיוון ויש לנו כלים שיכולים להוביל אותנו אל התיקון וההצלחה. אנחנו רק צריכים להקשיב היטב, לנער אבק ולחפור עמוק יותר, והתשובה נמצאת שם במלוא הדרה ותפארתה.

בדידי הווה עובדא

מעשה בשני שליחי ציבור ותיבה אחת

ש.ז. כהנא ז"ל היה מנכ"ל משרד הדתות ועד לנפילת השאה הפרסי נשא גם בתואר רבה הראשי של איראן. לרבים הוא זכור כמי שיצק תוכן להר־ציון בירושלים שלפני מלחמת ששת הימים. ביתו נחמה זיכתה אותי בסיפור המתפרסם להלן. (המופיע באחד מספריו הראשונים של אביה)

ר' שבתאי הזקן הוא יליד ירושלים. לפי עדות עצמו דור ששי בארץ. על יחוסו זה הוא אוהב לספר לכל הרוצה לשמוע, דומה שאין לו הנאה גדולה מההזדמנות לגלול בפני אורחים שומעים את שלשלת היוחסין של אבותיו מיום שעלו לירושלים בשנת תקע"ב למניין בני ישראל. ואין מחסור בהזדמנויות כאלו. בבית הכנסת שבהר ציון, מקום שמתכנסים אנשים מכל קצווי ארץ, תוך כדי שאילת שלום שואלים אותו: ר' שבתאי מהיכן הוא? ואימתי עלה לארץ?

באותה שעה כעין אור חדוותני מנצנץ בעיניו ומתוך חיוך רחב ולגלגני כלשהו, הריהו עונה מתוך הרחבת הדעת והכרת ערכו: חייכם שאיני יודע לא ארץ מוצאי ולא שנת עלייתי ארצה. הא כיצד? והוא פותח ומספר באריכות על עליית שקלוב, תלמידי הגאון מווילנא שייסדו את היישוב האשכנזי בעיר הקודש צפת, ועל פרשת מסירות נפשם של דורות ראשונים שנתנסו בצרות ובפורענויות. לבסוף מלכסן ר' שבתאי עיניו הממושקפות ומסיים מתוך ענווה: ואני אחד מיוצאי חלציהם.

ולשם מה הוא מרבה לעלות להר־ציון? חזקה בידו שהוא עובר לפני התיבה כל אימת שנפשו משתוקקת לכך. חזקה היתה בידו לעבור לפני התיבה בבית הכנסת של החורבה ובכמה בתי כנסת אחרים שבעיר העתיקה. בכוח אותן חזקות הוא מתחרה עם כל המבקש להיות ש"ץ, ואפילו עומדות לו זכות וחובת היאראייט. ומיד יאמר, כי הקהל היה מרוצה מתפילתו של ר' שבתאי. בשעה שהיה מתפלל פירוש המילות מונח היה כעל גב כף היד, והיה מדקדק בשוא נע ובשוא נח. זקנים שבמקום היו אומרים ששיעול ועיטוש וצרידות, הבאים כאחד – אין לך מידה נאה הימנה, ובהם נתברך לעתים ר' שבתאי הש"ץ.

בעל מידות נאות היה ומתרחק מן המחלוקת שהרי אין הברכה שרויה בה. אולם, משהגיעו דברים לעניין חזקתו לעבור לפני התיבה, מיד מתגלים בו תקיפות וכשרון של וכחנות בלתי מצויה. ומי כמוהו בקי בדיניה של הסגת גבול?

ויהי יום ואתא לילה, ליל ראשון של ראש השנה, ואל ההר עלה ר' מענדל מזאקרוצ'ים, משרידי אושוויץ, בר אוריין ובר אבהן, פרקו נאה וזקנו מגודל. סח להם ר' מענדל למתפללים שנוהג היה לעבור לפני התיבה באושוויץ. ולא פעם אחת היה כפסע בינו לבין המוות. ולא עשה מה שעשה אלא על פי הוראת הצדיקים שבדור, שהיה במחיצתם.

אף הבטיח להולכים לכבשנים שאם יצילהו הקב"ה מכף ידם של הרשעים הארורים ויזכה לעלות לארץ ישראל – יפקוד אותם בתפילה לפני התיבה, לעילוי נשמתם וזכרם הטהור. ובתורת נדר אמר להם מה שאמר. ונדר זה בא לשלם הלילה, כאן בבית הכנסת של דוד המלך, בהר ציון, שבו גנוז חלק מאפרם הי"ד. מיד נתעטף ר' מענדל בטלית וניגש לעמוד התפילה.

באותה שעה הגיע ובא לבית הכנסת ר' שבתאי ובמבטו החד עמד על טיבם של דברים. הגיע מיד לתיבה ואמר לר' מענדל: ר' אורח, העמוד מוחזק ועומד בידי מקדמת דנא. נתבלבל ר' מענדל ושאל: מה שייך? הא כיצד? ואני מתפלל לעילוי נשמתם של קדושים, רבבות נשמות של קדושים.

השיב לו ר' שבתאי: חזקת העיר העתיקה בידי ואין תופסים לבעל חוב במקום שחב לאחרים. זו זכותי מאז ומקדם, כשעדיין היו הקדושים הי"ד בחיים.

אושוויץ! אושוויץ! מלמל ר' מענדל. ירושלים! ירושלים! השיב לו ר' שבתאי.

בתוך דקות היה בית הכנסת כמרקחה והתפלג לשני מחנות בפולמוס קשה. ניגשו חשובי הקהל אל הגבאי וביקשוהו שיכריע בדבר. נענה להם וביקש מכל אחד מהם שיוותר, אלא שזה החזיק בנדרו וזה החזיק בחזקתו. אמר הגבאי: אוי לו לדיין שעליו להכריע בין שני בעלי דינים כשהדין עם שניהם כאחד. בתוך כך נצנצה לו מחשבה: שניהם יעברו לפני התיבה. במקום שאין ברכה שניהם כאחד ממש. מקום שיש ברכות, זה יאמר אחת וזה יאמר אחת. קפץ פלוני ואמר: הרי אין שני קולות נשמעים. אמר לו הגבאי: פעמים שהם משתמעים. זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו. וכאן, זה בא בשם זכור את אשר עשה לך עמלק וזה בא בשם "על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים".

מיד ניאותו שניהם לפשרה, ולא היו שני קולות, שתפילת שניהם עלתה כאחת ונתקיים בהם "ויחן שם ישראל כאיש אחד בלב אחד"...

שביבים / לע"נ שאול שיף

מחוטב עציך עד שואב מימיך

לשון זו, "מחוטב עציך עד שואב מימיך", טעונה ביאור: בדרך כלל, כשאדם משתמש בלשון "מ... עד" הוא בוחר שתי נקודות קיצון רחוקות זו מזו, כמו "מגדול ועד קטן", ואם כן, הלשון "מחוטב עציך עד שואב מימיך" לכאורה אינה מתאימה, כי "חוטב עציך" ו"שואב מימיך" אינם מייצגים כלל שתי נקודות קיצון . שאלה זו מתעוררת גם במקומות אחרים, כגון בבראשית יד, כג, כשאברהם אומר למלך סדום שלא יקח ממנו "מחוט ועד שרוך נעל"; והרי "חוט" ו"שרוך נעל" הם לכאורה באותה דרגה, ושניהם מסמלים דברים פשוטים, ומדוע נבחרו חפצים אלה כדי לסמן גבולות של "מ" ו"עד"?

רש"ר הירש (בבראשית יד, כג, על המלים "מחוט ועד שרוך נעל") כותב בעניין זה כך:

"אם שפתנו רוצה לציין דבר מקיף, הכולל בקרבו את הכול, אין היא נוקטת דבר קטן וגדול, קרוב ורחוק, ואומרת: מן הקטן הזה ועד הגדול ההוא, מן הקרוב הזה ועד הרחוק ההוא; אלא היא רואה את הדברים מסודרים במעגל, נוקטת שתי נקודות סמוכות ואומרת: מזו ועד זו- מסביב לכל המעגל. כך כלל האומה, שאיננו פירמידה, אלא מעגל: 'מחוטב עציך עד שואב מימיך'. וכן גם כאן, 'מחוט ועד שרוך נעל'. וכן גם לדעת חז"ל, 'מהודו ועד כוש- שמלך בכיפה' (מגילה יא ע"א); מלכותו הקיפה את כל כדור הארץ, תחילתה בהודו וסופה חוזר עד כוש".

כלומר, התורה משתמשת באופן כללי בדימוי של מעגל, ולא בדימוי של קו. וכאשר משתמשים בדימוי של מעגל, אזי כאשר רוצים לציין היקף גדול, בוחרים דווקא שתי נקודות הסמוכות זו לזו, שהרי במעגל, שתי הנקודות הסמוכות הן גם שתי הנקודות הרחוקות ביותר זו מזו ומקיפות את המעגל כולו.

(לימוד יומי)

כי המצווה הזאת, אשר אנכי מצווך היום, לא נפלאת היא ממך ולא רחוקה היא

כידוע, המפרשים דנים מהי "המצווה הזאת", שאליה מתייחס הפסוק; יש מפרשים, שמדובר במצוות התשובה, המוזכרת בפסוקים הקודמים, ואילו לפי פירוש אחר, הכוונה היא לכל התורה כולה.

וצריך ביאור, לפי הפירוש הראשון, היינו, ש"המצווה הזאת" היא מצוות התשובה, כיצד יתבאר המשך הפסוק - "לא נפלאת היא ממך ולא רחוקה היא... בפיך ובלבבך לעשותו וגו'"? כיצד תיאורים אלה מתאימים למצוות התשובה, ומה באה התורה לומר בכך? מדוע הייתי חושב שמצוות התשובה היא "בשמים" ובלתי מושגת, ומהו החידוש בכך שבפיך ובלבבך לעשותו? [ואילו לפי ההסבר האחר, ש"המצווה הזאת" מתייחסת לכל התורה, הדברים מובנים יותר; כי הפסוקים באים לומר, שלא נחשוב שהתורה בכללותה היא דבר בלתי נתפס ובלתי מושג, אלא "לא רחוקה היא". אך אם מדובר בתשובה, מה פשר ההמשך הנ"ל?].

מסביר הכלי יקר כך: הנה, במס' יומא דף פו ע"ב, מבואר שמתי נהיה האדם בעל תשובה? כאשר הוא נקלע לאותו מצב או אותו ניסיון שבו נכשל קודם לכן, ובפעם הזו הוא מתגבר ואינו חוטא. ובלשון הגמרא - "היכי דמי בעל תשובה? כגון שבא אותו מעשה לידו ופירש ממנה" [פירוש: מי הוא בעל תשובה? אדם שנקלע בדיוק לאותו מצב של החטא שבו נכשל בעבר, והפעם איננו נכשל].

ולאור זאת עלול החוטא לחשוב, שהתשובה אינה בהישג ידו, שהרי מי מבטיח לו שתגיע לידו הזדמנות כזו ונסיבות כאלה, שייקלע בדיוק לאותו מצב שוב? ואם כך, התשובה "רחוקה היא" ממנו, שהרי גם אם יתחרט בליבו ובפיו, לא תתקבל תשובתו עד שלא יתגלגל לידו בפועל אותו מצב בדיוק; ועל כך עונה הכתוב ומדגיש, שאין זה כך, אלא "בפיך ובלבבך לעשותו", דהיינו, כאשר אדם מתוודה בפה ומתחרט בלב, זהו עיקר התשובה, ודי בכך (כי מקום החטא האמיתי הוא בלב); ומה שנאמר בחז"ל שבעל התשובה האמיתי הוא מי שמגיע לאותו מצב ואינו חוטא, זו היא אמנם מעלה בעשיית תשובה, אך אין עיקר התשובה תלוי בכך, אלא "בפיך ובלבבך".

(לימוד יומי)

"וְהָיָה כִּי יָבֹאוּ עָלֶיךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנֶיךָ וַהֲשֵׁבֹתָ אֶל לְבָבְךָ בְּכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִדִּיחֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שָּׁמָּה"

פרשה זו עוסקת בקבלת התשובה של עם ישראל. בפסוק זה עולה שאלה מעניינת: מדוע הכתוב מזכיר את הברכה והקללה כגורמים לחזרה בתשובה? למה חשוב לדעת את סיבת החזרה בתשובה?

אור החיים הקדוש מסביר: המצב הראשון הוא כאשר עם ישראל חיים בטובה ובשפע, אך חוטאים לה'. אם הם שבים בתשובה עוד לפני שקיבלו עונש על חטאיהם, זוהי תשובה נעלה, משום שהיא נובעת מתוך הכרה בחטא ולא כתוצאה מייסורים. תשובה כזו מתקבלת על ידי הקב"ה ברצון.

וכאן הכתוב בא לחדד ולהוסיף יסוד נפלא: לא רק במצב של שפע ושקט הקב"ה מקבל את תשובתם, אלא אפילו אם חטאו ושבו בתשובה בעקבות צרות וייסורים שהביאו עליהם (ולא מתוך הכרה בחטאם), כפי שנאמר "והשבות... בכל הגויים". כלומר, גם אם תשובתם מגיעה לאחר שנפוצו בין הגויים, הקב"ה מקבל את תשובתם.

מכאן נלמד כמה רב חסדו של ה' בקבלת התשובה של עם ישראל, בכל מצב.

"הברכה והקללה. פירוש לא מיבעיא (אין צריך לומר) בעוד הטובה עליהם, אם הרשיעו וחזרו בתשובה שיהיו מרוצים אל ה', אלא אפילו אחר שנמאסו בעיני ה' ושלח בם חרון אפו והדיחם מעל פניו, ולצד הצרה אשר תסובבם חוזרים בתשובה, כאומרו והשבות וגו' בכל הגוים, אף על פי כן ישיב ה' שבותם".

(הידברות)

■ וַה' הוּא הַהֹלֵךְ לְפָנֶיךָ, הוּא יִהְיֶה עִמָּךְ לֹא יַרְפְּךָ, וְלֹא יַעַזְבֶךָּ, לֹא תִירָא, וְלֹא תֵחָת

לא פעם חש האדם כי ה' עזב אותו, הוא הולך במחשבותיו בייאוש ותחושה של בדידות. מבטיחה התורה ואומרת: תדע שהקב"ה גם במצבים הקשים ביותר בהם אתה בטוח שהוא איננו... הוא שם. אין מצב כזה, ה' איננו מרפה ממך ולעולם לא עוזב אותך!...

רבי נחמן מברסלב זצ"ל אמר פעם: "כשאדם יודע שכל מאורעותיו הם לטובתו, זאת הבחינה היא מעין עולם הבא..."

ראיתי סיפור יפה הממחיש זאת בצורה נפלאה:

סיפור על אוניה שנטרפה בים, והיה ניצול יחיד שנסחף עם הזרם והושלך על חופו של אי בודד שאין יד אדם שנגעה בו.

מתוך מצוקה נוראה ודאגה לגורלו הוא התפלל בלהט לה' שיציל אותו.

בכל יום היה סורק את האופק מקצה לקצה לראות היש מושיע?!. תשוש רעב ופצוע ניסה ואף הצליח לבנות לעצמו צריף קטן מעצים של האונייה הטרופה שנסחפו אל החוף.

נחמה קטנה חשב לעצמו לפחות יהיה לו מחסה מחיות טורפות וממזג האוויר... לצריף הוא הכניס את מעט חפציו שהיטלטלו איתו בים וזה היה כל רכושו בעולם...

יום אחד כאשר יצא מצריפו והלך ליער לחפש מזון להחיות את נפשו, פרצה דליקה בצריף הרעוע ממילא, והוא נשרף כליל על כל תכולתו.

להבות האש גדלו והתפשטו ואיימו לשרוף את כל היער.

עשן שחור היתמר אל על והכל היה אבוד - הצריף, החפצים... כל רכושו עלי אדמות.

הוא גנח בצער וכאב, ופנה בכעס לה': "למה?!, איך יכולת לעשות לי את זה?! אתה מביא עלי אסון אחר אסון נטשת אותי לגמרי"?! וכך מרוב בכי וייאוש נרדם.

רעש מנועים של ספינה מתקרבת העירה אותו מעלפונו והנה הוא רואה עשרות אנשים יורדים ממנה. היא באה כדי להציל אותו. "איך ידעתם שאני נמצא כאן? איך הגעתם לחור הזה?!" שאל בתמיהה את אלו שבאו להצילו. "ראינו את סימני האש והעשן ששלחת אלינו ופנינו לכאן... טוב שהיה לך שכל להבעיר אש בכמות כזו שנראה אותך...." הפטיר אחד המחלצים...

הייאוש מפסידנו את התקווה. דווקא בזמן שה' נראה רחוק עלינו לדעת שהוא קרוב יותר מתמיד...

והמסר הוא: אל נחשוב ולו לרגע שה' איננו איתנו - הכול לטובה לפעמים שנשרף ה"בית" והכל "שחור" דווקא אז צצה הישועה ומתגלה שזה היה סימן כדי להחזיר אותנו הביתה...

(דבר תורה)

■ הקהל את האנשים נשים וטף

במצוות הקהל נדרשים לבוא כולם גברים, נשים ילדים ואפילו תינוקות שנאמר: "הקהל את האנשים נשים וטף". הגמרא במסכת חגיגה שואלת: גברים כדי ללמוד, נשים כדי לשמוע, טף למה באין? ומשיבה הגמרא: להביא שכר למביאיהם.

הכלי יקר מבאר: שצריכים להביא ילדים על מנת לעורר רחמי שמים, שבזכות התינוקות ירחם ה'.

כפי שאנו אומרים בסליחות: "עשה למען תינוקות של חטאו... עשה למען גמולי חלב..."

ר' יעקב מליסא בספר "נחלת יעקב" אומר: הרי ברור שאם הגברים מגיעים וגם הנשים מגיעות כל מי שהגיע לגיל חינוך מגיע - והלא מי ישמור על התינוקות?! ברור שהם יביאו אותם. ומסביר ר' יעקב מליסא: זהו מה שכתוב - רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות. ידע הקב"ה שהילדים יבואו, אמר- אם כך, נצווה אותם על זה וניתן שכר...

(דבר תורה)

■ עַתָּה כִּתְבוּ לָכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת

משה רבנו מצווה אותנו על מצוות כתיבת ספר תורה. חז"ל מסבירים שזו מצווה אישית לכל אחד מישראל - שיהיה לו קשר ישיר לתורה, לא רק דרך אחרים. המסר העיקרי שהתורה מבקשת להעביר לכל יהודי: דע לך! שהקשר שלנו לתורה לא יכול להישאר "שייך לרב או לספרייה", אלא צריך להיות אישי, נגיש וקרוב - כל אחד בביתו ובליבו.

משל למה הדבר דומה: אדם קנה מכשיר יקר, אבל השאיר את ספר ההוראות אצל השכן. בכל פעם שהיה צריך להשתמש - רץ לשכן לשאול איך. בסוף הבין: אם המכשיר אצלי, גם ההוראות צריכות להיות אצלי...

כן הוא הנמשל:

התורה - היא ספר ההוראות של חיינו. אם נסתפק בזה שהיא קיימת אצל אחרים, נאבד את החיבור האישי.

מצוות "כתבו לכם את השירה" באה להזכיר - התורה צריכה להיות חלק מהבית והחיים של כל אחד מאיתנו...

(דבר תורה)

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net